

jára. Sorra veszi ezeknek a csoportoknak és alcsoportoknak legkülönbözőbb képviselőit, foglalkozik Bernard Shaw-val, Wells-szel, Chestertonnal, Bertrand Russellel, a másik oldalon pedig Lawrencessel és Huxleyvel, az u. n. Bloomsbury csoporttal (Lytton Strachey, Virginia Woolf, Keynes és a független-munkáspárti Middleton Murrey), a klasszicisták és az újromantikusok különböző irányjaival, a szociális-modernista papokkal és a vallási miszticizmus felé hajló természettudósokkal. Alaptétele, hogy ezeknek a különböző szellemi irányoknak nagyrésze előbb-utóbb a fasizmusba torkol, vagy legalább is akaratlanul a fasizmus számára készíti elő a szellemi talajt. Bernard Shaw az utóbbi időben nyíltan kacérkodik a fasizmussal, Wells pedig a technikai szakemberek és „felvilágosult” iparvezérek bölcs diktaturáját kívánja, mely a természettudomány elveinek mechanikus társadalmi alkalmazásával tenné boldoggá a tömegeket, akiknek nincs más teendőjük, mint az engedelmesség. Hasonlóan képzeli el a jövőt Bertrand Russell is, de őt legalább elszomorítja ez a kilátás. Az esztéták, ideológiai síkon, szintén a fasizmus felé közelednek. A T. S. Eliot és Wyndham Lewis-féle klasszicista irányzat nyíltan követeli a tekintélyuralmat, a hierarchiát és egyes képviselői aktív támogatói a Mosley-féle fasizmusnak. Sokan, a fegyelem utáni vágyódásukban a katholicizmus révébe jutnak, ami Mirszky szerint az angol szellemi élet fasizálódásának egyik legjellemzőbb tünete. Csak odavetve érinti Mirszky a Lawrence-Huxley-szerű szélső individualista irányzatnak a fasizmus felé vezető útját, pedig ezzel is érdemes volna behatóan foglalkozni. A céltudatos antiracionalizmus és antiintellektualizmus, az érzelmeknek, az ősi ösztönöknek és indulatoknak „dionizikus” tulértékelése könnyen a fasizmushoz vihet, melyhez, mint Mirszky helyesen megállapítja, a legkülönbözőbb utakon lehet eljutni — gyakran meglepő kerülőutakon. Aldous Huxley a lawrencei ujjogányságtól az újkatholicizmus felé tolódott el, már Mirszky könyvének megjelenése után: a hierarchiát elvető individualizmustól a hierarchiát kereső individualizmusig, mely ha politikában talán nem mindig, de lelkieken nagyon közel áll a fasizmushoz.

Mirszky könyve végén megállapítja, hogy a mai angol intellektuális ifjúság az empirizmus szellemi zürzavarából valamilyen átfogó és határozott ideológiai rendszer felé sóvárog. Az ifjúság felületesebb részét fasizálta ez a vágy, másrészüket viszont — főleg a gazdasági válság hatása alatt — a marxizmushoz vezette. A marxizmus kezdetben csak mint filozófiai rendszer vonzotta őket, utóbb azonban, — mint John Strachey és sokan mások — eljutottak a gyakorlati marxizmushoz is. A válság kiéleződése a közel jövőben valószínűleg fokozza; majd mindkét folyamatot.

Győry Sándor

ORVOSTUDOMÁNY — VISSZAFELÉ. Ellenmondásokkal telített világunkban lassan felesleges a csodálkozás. Ám az a cikk, ami az olasz orvosi szindikátusok hivatalos lapjának utolsó számában megjelent, alkalmas arra, hogy még a legcinikusabb embert is kihozza a sodrából. A tanulmányt egy tudományos munkáiról ismert olasz órnagy-orvos írta. A logika kényesebb és az emberiség szenzibilisebb hívei már magát a katonai-orvosi tudományos működést is némi ellenmondásként tartják számon. Valóban: a katonai tudományok és az orvosi tudományok céljaikat illetően éles ellentétben állnak egymással: az első — akarva, nem akarva — egészséges fiatal egyénekből álló embertömegek minél gyorsabb és hatásosabb megsemmisítését célozza, a másik viszont a beteg emberiségnek a haláltól való megmentését. A csodálkozást azonban ne kezdjük ilyen messziről, mert mit csinálunk akkor a

továbbiakban? Az emiitett cikk a bakteriológiai háború esélyeit tárgyalja felette tudományosan és sajnálattal állapítja meg, hogy a „katonai orvostudományok ez ága még a kezdetlegesség állapotában van”. Tudományos alaposággal sorra veszi azokat az infektív betegségeket, melyeknek kórokozói ismeretesek és amelyek alkalmasnak látszanak a „hadvezetés céljaira.” Reznációval állapítja meg, hogy „bakteriológiai ismereteink még nem állanak azon a fokon, hogy a baktériumok állandó, vagy legalább is hosszú ideig tartó virulenciáját biztosítani tudjuk.” Sajnos, folytatja, az orvosi profilaxis, különösen a haladottabb államokban, legyőngítette a legveszélyesebb kórokozók virulenciáját is: a tifuszt, a himlőt, sőt még a pestist is. „Még ez utóbbi legsúlyosabb formájának: a tüdő-pestisnek sem lehet „katonai értékét” garantálni, mert hiányoznak az erre vonatkozó fontos kísérletek.” A cikkíró csak a tanulmány vége felé említi meg egy másik akadályt, mely azonban úgy látszik, nem nagyon aggasztja, mert alig pár sorban elintézi: annak a veszélyét ugyanis, hogy a baktériumok, melyek nyilván nem ismernek politikai határokat, a támadó hadseregre és a lakosságra is kiterjeszhetik hatásukat...

Álljunk itt meg: eddig az orvosok a baktériumok legyőzése érdekében végeztek tudományos kísérleteket, most viszont azon törik a fejüket, hogy hogyan lehetne a kórokozó baktériumokat fejleszteni, gyarapítani s hatóerejüket növelni. Nem a betegségek, az epidémiák legyőzése a cél itt, hanem azok előidézése, minél szélesebb keretekben való kitegyőzés. Ma már nem a halál az ősi ellenség, hanem az élet! Mi ez, ha nem orvostudomány — visszafelé?! (a — a)

A TOTÁLIS HÁBORÚ. A XX. századot a jövő idők történelem tudósai a háború századának fogják nevezni. Ezt az elnevezést nemcsak a század számos nagy háborúja igazolja, hanem magának a háborúnak, mint az emberi élet megjelenési formájának döntő átváltozása is. Eddig a háború a békés élet megszakítása volt, amellyel csak abból a szempontból foglalkoztak, hogy megállítsák és kiküszöböljék. Ez a felfogás gyökeresen megváltozott az 1914-es katasztrófa óta. A háború most már nem sajátos, fontosságnélküli veszedelem. Felszabadította magát az emberiségtől, amely azt remélte, hogy ha nem is tudja teljesen megszüntetni, úgy legalábbis alávetetheti törvényeinek. A háború ezentul különleges jellegű és jogú jelenség, a lét békétől független s azzal egyenlő értékű formája. Egy új világ született, egy olyan „ellenvilág, amelyben a háború előfeltétele és mértéke mindennek s ahol képviselője, a katona az ur és a törvényhozó.” A Berlinben megjelenő *Deutsche Wehr* című katonai szaklap összegezi ily tömören azt az új vallást, melynek bibliája a *Mein Kampf*. Az idézett cikk azt követeli, hogy az „új társadalom hivatalnoká számára a háború több kell, hogy legyen pusztán foglalatosság-nál. A háború gondolata kell, hogy teljesen betöltse, s nem szabad, hogy fejében helyet hagyjon más gondolatnak. Ez legyen a nagy szenvedélye, egyedüli élvezete, sportja: valóságos monomániája.”

A mai Németországban valóban nem hiányoznak a háború monomániakusai. Ott van *Banse* professzor, a hadtudomány egyetemi tanára, kinek *Wehrwissenschaft* című könyvét a propaganda minisztérium betiltotta, mivel *Banse* túl nagy őszinteséggel rajzolta meg a német háború várható módszereit. (Pl. a bacilusháborút.) *Ludendorff* tábornok új füzete (*Der totale Krieg*, München 1935.) nem jutott *Banse* könyvének sorsára. A német sajtó mélyen hallgat róla. De világos, hogy a császári hadsereg volt főszállásmesterének véleménye jellemző ha ~~nem~~ is a né-